

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

lipiec-sierpień-wrzesień

Nr 44/1
(3/2018)

WYDZIAŁ ZAMIEJSKOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZEPURKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIKŁA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JULDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOGLOU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walentyn GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 | e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Watykan, 25 kwietnia 2018 r.

Spis treści

Artykuły

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Problematyka badawcza metodyki przeprowadzania okazania w Polsce* | 13

ELŻBIETA A. MAJ *Tajemnica w postępowaniu administracyjnym* | 22

MAGDALENA MATERNIAK *Wymóg uregulowanej sytuacji prawnej związków wyznaniowych z art. 195 §1 Kodeksu karnego* | 36

ANNA WOLSKA-BAGIŃSKA *Przesłanki ogłoszenia upadłości konsumenckiej* | 48

KRZYSZTOF BOKWA *Ekstradycja - regulacja i historia na przykładzie prawa austriackiego* | 68

JOANNA CZUCHRYTA *Dopuszczalność przeznaczenia agio na sfinansowanie spłaty z tytułu umorzenia udziałów (akcji) w spółkach kapitałowych* | 79

DAMIAN DOBOSZ *Treść wykonywania prawa własności w kontekście planowania i zagospodarowania przestrzennego* | 91

MICHAŁ GREGORCZYK, MONIKA UTRACKA *Umowy dowodowe - nowa instytucja w polskiej procedurze* | 104

KLAUDIA GRZEBIELA *Naruszenie prawa do zmiany sprzedawcy energii jako praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów* | 117

KLAUDIA KIJAŃSKA *Prawo do prywatności, a niejawne prowadzenie działań wobec cudzoziemców na gruncie ustawy o działaniach antyterrorystycznych* | 131

JAN KLUZA *Przestępstwo propagowania treści faszystowskich w świetle ostatnich doniesień medialnych. Studium przypadku z Wodzisławia Śląskiego* | 146

ALEKSANDRA NIEPRZECKA *Przyznanie do winy w postępowaniach przed międzynarodowymi trybunałami karnymi a standardy rzetelnego procesu* | 159

ŁUKASZ CHYLA *Wzrost znaczenia klauzuli hardship w międzynarodowym prawie kontraktów* | 179

BARTŁOMIEJ PYKA *Obowiązek kontraktowania w prawie przewozowym* | 193

MICHAŁ SŁUŻALEC *Wyrażenie zgody przez pacjenta na ujawnienie tajemnicy lekarskiej a jawność rozprawy głównej na gruncie kodeksu postępowania karnego* | 210

IWO JAROSZ *Wybrane problemy związane ze stosowaniem artykułu 961 Kodeksu cywilnego* | 222

ADRIAN ROMKOWSKI *Normatywne i pozanormatywne podstawy odpowiedzialności za współsprawstwo wykroczenia* | 239

PATRYCJA FIGUŁA *Zdatność ugodowa a zdatność arbitrażowa - analiza relacji na tle Kodeksu postępowania cywilnego* | 265

PAULINA KOWALSKA *Sformułowanie wniosku z art. 380 k.p.c. w zażaleniu do Sądu Najwyższego* | 277

ALEKSANDRA KULICZKOWSKA *Institucja błędu w prawie umów* | 290

TOMASZ PILIKOWSKI *Zasada rzetelnego procesu a możliwość wykorzystania dowodów nielegalnych – analiza w perspektywie ostatnich nowelizacji Kodeksu postępowania karnego* | 305

JOANNA SZUMAŃSKA *Zabezpieczenie roszczenia przez arbitra doraźnego na tle postępowania o udzielenie zabezpieczenia przed sądem powszechnym* | 324

BARBARA ZIELIŃSKA – RAPACZ *Zwolnienie ubytków wyrobów akcyzowych z podatku w Polsce na tle prawa Unii Europejskiej* | 336

ŁUKASZ CHYLA *Wyzwania polskiego arbitrażu w sporach o zaskarżanie uchwał* | 349

MARCIN MOLENDĄ, MARTA KRUHŁAYĄ *Wycena kapitału intelektualnego przedsiębiorstwa usług transportowych* | 367

Glosa

AGNIESZKA OGRODNIK-KALITA *Glosa do wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 6 lipca 2016 r., III CA 406/16* | 378

Contents

Articles

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Research issues pertaining to the methodology of performing a police lineup in Poland* | 13

ELŻBIETA A. MAJ *The confidentiality in administrative proceedings* | 22

MAGDALENA MATERNIAK *The Requirement of regulated legal position of religious communities from art. 195 section. 1 of the Criminal Code* | 36

ANNA WOLSKA-BAGIŃSKA *Preconditions for declaring personal bankruptcy* | 48

JERZY NIKOŁAJEW KRZYSZTOF BOKWA *Extradition - regulation and history on the example of Austrian law* | 74

JOANNA CZUCHRYTA *Admissibility of financing remuneration for redeemed shares from agio* | 79

DAMIAN DOBOSZ *Content of the exercise of the ownership rights in the context of spatial planning and land development* | 91

MICHAŁ GREGORCZYK, MONIKA UTRACKA *Contracts of evidence - a new institution in the Polish procedure* | 104

KLAUDIA GRZEBIELA *Violation of the right to switch the energy supplier as a practice infringing collective consumer interests* | 117

KLAUDIA KIJĄŃSKA *Right to privacy and secret activities against foreigners based on act of counter-terrorism activities* | 131

JAN KLUZA *The crime of promoting fascist content in the view of recent media reports. Case study from Wodzisław Śląski* | 146

ALEKSANDRA NIEPRZECKA *Guilty Plea under the Proceedings before International Criminal Tribunals and the Standards of Fair Trial* | 159

ŁUKASZ CHYLA *The Rise of Hardship Clause in International Contract Law* | 179

- BARTŁOMIEJ PYKA *Obligation to contract in Carriage law* | 193
- MICHAŁ SŁUŻALEC *Consent of the patient for disclosure of professional secrecy and the principle of public while the main trial in criminal proceeding code* | 210
- IWO JAROSZ *Certain issues concerning the application of article 961 of the Polish Civil code* | 222
- ADRIAN ROMKOWSKI *Normative and beyond-normative basis of liability for co-perpetration in a contravention* | 239
- PATRYCJA FIGUŁA *Complicability and arbitrability - analysis of relationships on the background Code of Civil Procedure* | 265
- PAULINA KOWALSKA *Formulation of the application from art. 380 k.p.c. in a complaint to the Supreme Court* | 277
- ALEKSANDRA KULICZKOWSKA *Mistake in contract law* | 290
- TOMASZ PILIKOWSKI *The due process of law rule and the possibility of using illegal evi-dences - an analysis in the light the perspective of recent amendments of the Code of the Criminal Procedure* | 305
- JOANNA SZUMAŃSKA *Security of the claim made by an emergency arbitrator against the proceedings for granting security in a court of law* | 324
- BARBARA ZIELIŃSKA – RAPACZ *Exemption from excise duty in cases of lost goods in the Polish legal system compared to European Union law* | 336
- ŁUKASZ CHYLA *The challenges of Polish arbitration in shareholders' resolution disputes* | 349
- MARCIN MOLENDĄ, MARTA KRULAYĄ *Valuation of intellectual capital of a transport company* | 367

Gloss

- AGNIESZKA OGRODNIK-KALITA *Gloss on The Regional Court Judgement in Gdańsk of July 6, 2016, III CA 406/16* | 378

Joanna Szumańska

Zabezpieczenie roszczenia przez arbitra doraźnego na tle postępowania o udzielenie zabezpieczenia przed sądem powszechnym

Security of the claim made by an emergency arbitrator against the proceedings for granting security in a court of law

Wstęp

Instytucja arbitra doraźnego stanowi twór regulaminów stałych sądów arbitrażowych (*soft law*). Oznacza to, że nie jest instytucją normatywną, która została przewidziana przez krajowe prawo arbitrażowe ani przez ustawę modelową UNCITRAL¹. W okresie pomiędzy wystąpieniem strony z roszczeniem do sądu polubownego, a wydaniem rozstrzygnięcia, które będzie gwarantowało stronie ochronę prawną, mogą nastąpić pewne zmiany dotyczące przedmiotu sporu, które utrudnią lub uniemożliwią wykonanie rozstrzygnięcia. Instytucja arbitra doraźnego stanowi mechanizm pozwalający na uzyskanie tymczasowej ochrony prawnej. Zapobiega zatem sytuacji, w której dłużnik będzie próbował wyzbyć się składników majątku, z którego mógłby potencjalnie zaspokoić wierzyciela. Oznacza to, że rolą arbitra doraźnego jest zabezpieczenie roszczenia strony postępowania arbitrażowego. Stanowi więc alternatywę w stosunku do udzielenia zabezpieczenia przez sąd państwowy.

Przedmiotem poniższego opracowanie będzie wyjaśnienie podstawowych założeń regulujących funkcjonowanie instytucji arbitra doraźnego. Zostanie poddany analizie charakter prawny tej instytucji, źródło jej kompetencji,

---

¹ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006, United Nations Commission On International Trade Law, Vienna 2008.

sposób powoływania arbitra doraźnego, ratio legis powstania tej instytucji prawnej, jej tymczasowość oraz doraźny charakter. Następnie zostaną omówione alternatywne sposoby udzielenia zabezpieczenia roszczenia. Należą do nich postępowanie zabezpieczające przed sądem państwowym oraz postępowanie zabezpieczające prowadzone przez arbitra doraźnego. Poniższe opracowanie wskaże, które z funkcjonujących rozwiązań będzie korzystniejsze albo częściej wybierane przez strony postępowania arbitrażowego.

I. Udzielenie zabezpieczenia w postępowaniu przed sądem polubownym

W wielu przypadkach strona postępowania arbitrażowego obawia się, że dłużnik może w taki sposób rozdysponować swój majątek, aby uniemożliwić lub znacznie utrudnić wykonanie wyroku sądu polubownego. Wychodząc na przeciw tym oczekiwaniom, przepisy Kodeksu postępowania cywilnego² umożliwiają powodowi dochodzącemu roszczeń w postępowaniu przed sądem arbitrażowym dwie równoległe drogi ich zabezpieczenia³.

Po pierwsze, postępowanie zabezpieczające jest prowadzone przez sąd państwowy, który byłby właściwy do rozpoznania sprawy, gdyby strony nie dokonały zapisu na sąd polubowny (art. 1158 § 1 KPC). Z art. 730 KPC wynika, że w każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd państwowy lub sąd polubowny można żądać udzielenia zabezpieczenia. Natomiast art. 1166 § 1 KPC statuuje, iż poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego nie wyłącza możliwości zabezpieczenia przez sąd państwowy roszczeń dochodzących przed sądem polubownym.

Po drugie, zgodnie z art. 1181 § 1 KPC sąd polubowny, przed którym prowadzone jest postępowanie, może wydać postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia. Wspomniany przepis został wprowadzony do Kodeksu postępowania cywilnego w 2005 roku i był on wzorowany na art. 17 ustawy modelowej UNCTRAL. Art. 1181 § 1 KPC jest przepisem o charakterze dyspozytywnym, co oznacza, iż jego zastosowanie nie ma charakteru bezwzględnie⁴. Strony mogą

---

² dalej KPC, Dz.U.2018.0.155 t.j. - Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego.

³ M. Cichomska, *Zabezpieczenie roszczeń dochodzonych przed sądem polubownym, Arbitraż i Mediacja*, http://g4.gazetaprawna.pl/p/_wspolne/pliki/2358000/2358821-sad-arbitrazowy-v6.pdf, [dostęp: 30.11.2015].

⁴ T. Ereciński, K. Weitz, *Sąd arbitrażowy*, wyd. 1, Warszawa 2008, s. 257.

zatem wspomniane uprawnienie dobrowolnie wyłączyć lub w sposób odmienny określić przebieg postępowania zabezpieczającego. W braku odmiennego postanowienia stron, sąd arbitrażowy może wydawać postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia roszczenia, które jest przedmiotem tego postępowania. Zgodnie z art. 1181 § 1 KPC strona musi skierować do sądu arbitrażowego wniosek o udzielenie zabezpieczenia oraz uprawdopodobnić dochodzone roszczenie, co stanowi jedyną podstawę wydania postanowienia o zabezpieczeniu⁵. Sąd arbitrażowy może postanowić o udzieleniu zabezpieczenia wyłącznie w stosunku do strony tego postępowania. Udzielenie zabezpieczenia dotyczącego praw osoby trzeciej mogłoby zostać orzeczone jedynie przez sąd państwowy⁶. Postanowienie o udzieleniu tymczasowego zabezpieczenia w postępowaniu arbitrażowym może nastąpić nie tylko w trakcie postępowania arbitrażowego, ale również przed wniesieniem pozwu do sądu arbitrażowego przez strony. Jest to spowodowane brakiem ograniczeń w art. 1181 KPC dotyczących momentu rozpoznania wniosku o udzielenie zabezpieczenia, o ile wniosek został wniesiony po wezwaniu strony na arbitraż⁷.

Strony postępowania arbitrażowego mogą zatem złożyć wniosek o udzielenie zabezpieczenia zarówno do sądu państwowego jak i do sądu polubownego.

II. Charakter prawny instytucji arbitra doraźnego

Po dokładnym omówieniu możliwości jakie oferuje Kodeks postępowania cywilnego względem udzielenia tymczasowego zabezpieczenia roszczenia, które jest przedmiotem postępowania arbitrażowego, należy scharakteryzować i omówić instytucję arbitra doraźnego. Na wstępie należy zastrzec, iż sformułowanie „*emergency arbitrator*” należy taktować synonimicznie z terminem „arbitrer doraźny” jako jego anglojęzyczny odpowiednik. Zadaniem arbitra doraźnego jest wydawanie rozstrzygnięć tymczasowych celem zabezpieczenia roszczenia strony postępowania arbitrażowego, jeszcze przed ukonstytuowaniem się zespołu orzekającego⁸. Oznacza to, iż arbitrer doraźny zostaje powołany jedynie w celu

---

⁵ T. Ereciński, [w:] *Kodeks Postępowania Cywilnego Komentarz, Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, Warszawa 2017.

⁶ G. Żmij, *Środki tymczasowe i zabezpieczające w międzynarodowym arbitrażu handlowym*, [w:] *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, red. L. Ogiegło, W. Popiołek, M. Szpunar, Kraków 2005, s. 558.

⁷ T. Ereciński, K. Weitz, *Sąd...* s. 258.

⁸ A. Szumański, [w:] red. A. Szumański, *System Prawa Handlowego, Arbitraż Handlowy*, Warszawa 2015, s. 415.

wydania rozstrzygnięć tymczasowych. Zatem jego roli nie można sprowadzić do arbitra powołanego w trybie zwykłym, którego celem będzie wydanie ostatecznego rozstrzygnięcia sporu zaistniałego pomiędzy stronami.

A. Źródło kompetencji arbitra doraźnego

Jedną z podstawowych cech arbitrażu handlowego jest jego działanie z woli stron sporu⁹. Strony decydują się dobrowolnie oddać spór pod kognicję sądu arbitrażowego. Następnie dobrowolnie wybierają regulamin stałego sądu arbitrażowego, na podstawie którego trybunał złożony z arbitrów wydaje rozstrzygnięcie. Instytucja arbitra doraźnego jest zazwyczaj uregulowana bezpośrednio w poszczególnych regulaminach stałych sądów arbitrażowych albo w załącznikach do tych regulaminów. Wynika z tego, że strony poddając spór pod kognicję danego stałego sądu arbitrażowego i godząc się na stosowanie danego regulaminu mają możliwość ubiegać się o tymczasowe zabezpieczenie roszczenia przez arbitra doraźnego, oczywiście o ile wybrany regulamin przewiduje taką instytucję. Oznacza to, że strony nie są zobowiązane do osobnego wyrażenia zgody co do powołania arbitra doraźnego. Natomiast odrębne oświadczenie stron wymagane jest w sytuacji, gdy z jakichkolwiek powodów nie chcą one, aby instytucja arbitra doraźnego miała do nich zastosowanie¹⁰. Należy więc wyłączyć stosowanie tej instytucji w sposób wyraźny.

B. Doraźny charakter instytucji

Instytucja *emergency arbitrator* ma bezwątpienia charakter doraźny. Sformułowanie „doraźny” oznacza¹¹ wynikający z potrzeby chwili lub zadowalający w danym momencie. Analizując *ratio legis* powstania tej instytucji prawnej, jakim jest zabezpieczenie roszczeń będących przedmiotem postępowania arbitrażowego w celu ochrony strony postępowania przed utrudnieniem lub uniemożliwieniem egzekucji swoich praw po wydaniu wyroku przez trybunał arbitrażowy, możemy dojść do wniosku, że zabezpieczenie roszczenia ewidentnie wynika z potrzeby

---

⁹ A. Szumański, *System...*, s. 14.

¹⁰ W. Jurcewicz, *Szczególne tryby postępowania mające na celu zapewnienie szybkości postępowania arbitrażowego*, [w:] *Arbitraż i mediacja Księga jubileuszowa dedykowana doktorowi Andrzejowi Tynelowi*, Warszawa 2012, s. 210.

¹¹ Słownik języka polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/dorazny;2453550.html>.

chwili. Oznacza to, że doraźny charakter tej instytucji znajduje wyraz w szybkości powoływania i działania arbitra doraźnego. Dla strony, która w postępowaniu arbitrażowym domaga się zabezpieczenia pewnego składnika majątku dłużnika, z którego mogłaby potencjalnie w przyszłości uzyskać zaspokojenie, niezmiernie istotne jest szybkie powołanie arbitra doraźnego. Należy podkreślić, że ukonstytuowanie się trybunału arbitrażowego, który ma rozstrzygnąć spór, jest rozciągnięte w czasie. Każdy regulamin stałego sądu arbitrażowego zastrzega terminy na powołanie trybunału arbitrażowego. Zazwyczaj arbitrów powołują strony, a arbitrzy boczni wybierają arbitra przewodniczącego. W przypadku braku wskazania arbitrów przez strony po upływie terminów wskazanych w regulaminach stałych sądów arbitrażowych, powyższe uprawnienie przechodzi na organ nominacyjny. Zanim długotrwały proces ukonstytuowania się trybunału arbitrażowego będzie ukończony, może być już za późno na efektywne zabezpieczenie roszczenia¹². Na doraźny charakter instytucji *emergency arbitrator* wskazuje również możliwość niezwłocznego przystąpienia arbitra doraźnego do wykonywania swojej funkcji¹³. Jest to niezmiernie istotne, ponieważ strona sporu arbitrażowego jest zainteresowana jak najszybszym wydaniem zabezpieczenia roszczenia, aby zapobiec jakiemukolwiek uszczerbkowi praw strony.

C. Powołanie arbitra doraźnego

Mając na uwadze szczególny cel jaki wiąże ze sobą instytucja *emergency arbitrator*, należy podkreślić specyfikę związaną z procesem powołania arbitra doraźnego. Podstawowe odrębności w stosunku do wyboru arbitra w postępowaniu zwykłym związane są ze sposobem wyznaczenia arbitra doraźnego oraz czasem, w którym powinien on zostać wyznaczony¹⁴. Instytucja *emergency arbitrator* staje się możliwa do zastosowania jedynie w przypadku, gdy spór jest rozstrzygany przez stały sąd arbitrażowy w oparciu o regulamin tego sądu, który przewiduje w swej treści istnienie takiej instytucji. Należy podkreślić, że wybór osoby arbitra doraźnego pozostaje zazwyczaj poza kontrolą stron. Zgodnie z zasadą równości stron ani powód ani pozwany nie mogą mieć wpływu na jego wybór. Dlatego o powołaniu arbitra doraźnego decydują organy stałego sądu arbitrażowego¹⁵. Uzasadniając zasadność tej instytucji prawnej często wskazuje się jako jej wielką

¹² W. Jurcewicz, *Szczególnie...*, s. 208.

¹³ A. Szumański, *System...*, s. 415.

¹⁴ M. Aślanowicz, *Pozycja prawna arbitra w arbitrażu handlowym*, Warszawa 2015, s. 54.

¹⁵ A. Szumański, *System...*, s. 416.

zaletę szybkość powoływania arbitra doraźnego, zazwyczaj niezwłocznie po złożeniu wniosku. Następnie arbiter doraźny jest zobowiązany do wydania postanowienia w przedmiocie środka zabezpieczającego nawet w przeciągu kilku dni¹⁶, co jest odrębnie uregulowane w poszczególnych regulaminach stałych sądów arbitrażowych.

Przyjmuje się, że nie jest możliwe powołanie osoby pełniącej funkcję arbitra doraźnego do składu trybunału arbitrażowego rozpoznającego sprawę w trybie zwykłym¹⁷. Niektóre regulaminy stałych sądów arbitrażowych traktują jednak ten zakaz jako względny godząc się na powołanie osoby sprawującej uprzednio funkcje *emergency arbitrator* w skład trybunału arbitrażowego rozpatrującego spór jedynie jeżeli obie strony wyrażą na to zgodę¹⁸.

D. Zakaz działania *ex parte*

Cechą odróżniającą postępowanie polubowne od postępowania przed sądami powszechnymi jest brak uprawnienia sądu arbitrażowego do wydania postanowienia o zabezpieczeniu w postępowaniu *ex parte*, czyli na wniosek jednej ze stron bez powiadomienia drugiej¹⁹. Brak świadomości przeciwnika strony oczekującej tymczasowego zabezpieczenia swoich roszczeń jest niezwykle istotny dla wierzyciela, ponieważ zapobiega możliwości działania dłużnika celem wyzbycia się lub udaremnienia zaspokojenia wierzyciela w inny sposób. Przeprowadzenie postępowania w przedmiocie zabezpieczenia roszczenia przez arbitra doraźnego w postępowaniu polubownym, bez wiedzy drugiej strony sporu, naruszałoby podstawowe reguły postępowania arbitrażowego²⁰. Strony w postępowaniu polubownym powinny być traktowane w sposób równy. Art. 1183 KPC stanowi, że każda ze stron sporu ma prawo do wysłuchania i przedstawienia swoich twierdzeń oraz dowodów na ich poparcie. Powołanie arbitra doraźnego bez świadomości drugiej strony wyklucza także treść art. 1189 § 3 KPC²¹.

¹⁶ M. Asłanowicz, *Pozycja...* s. 54.

¹⁷ W. Jurcewicz, *Szczególne...*, s. 219.

¹⁸ Zob. Regulamin Arbitrażowy ICC (2017); Regulamin Sądu Arbitrażowego przy Konfederacji Lewiatan, Regulamin z 1 marca 2012 r. ze zmianami obowiązującymi od dnia 23 marca 2015 r. Oraz od dnia 8 maja 2017 r.

¹⁹ M. Cichomska, *Zabezpieczenie...*

²⁰ W. Jurcewicz, *Szczególne...*, s. 212.

²¹ Zob. art. 1189 § 3 KPC „Wszelkie pisma składane przez stronę sądowi polubownemu powinny być doręczone drugiej stronie. Oba stronom powinny być doręczone opinie biegłych oraz inne dowody na piśmie, które sąd polubowny może wziąć pod uwagę przy rozstrzygnięciu sporu.”

E. Tymczasowość postanowienia

Postanowienie wydane przez arbitra doraźnego w sprawie zabezpieczenia roszczenia strony sporu ma charakter tymczasowy²². Wniosek o powołanie arbitra doraźnego może zostać rozstrzygnięty jeszcze przed wniesieniem pozwu. Jednakże jeżeli postępowanie arbitrażowe mające na celu rozwiązanie sporu nie zostanie w ogóle wszczęte, postanowienie o zabezpieczeniu roszczenia wygaśnie. Postanowienie arbitra doraźnego o zabezpieczeniu roszczenia nie jest ostateczne, ponieważ nie wiąże trybunału arbitrażowego. Należy zwrócić uwagę na różnicę w poszczególnych regulaminach stałych sądów arbitrażowych jeżeli chodzi o określenie końcowego momentu obowiązywania postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia. Przyjmuje się zazwyczaj, że decyzja o zabezpieczeniu roszczenia może również ulec wygaśnięciu jeżeli zostanie uchylona przez arbitra doraźnego lub ukonstytuowany trybunał arbitrażowy. Zgodnie z Regulaminem Arbitrażowym ICC trybunał arbitrażowy, który został powołany, może modyfikować, uchylić lub zakończyć obowiązywanie zarządzenia (Regulamin Arbitrażowy ICC, art. 29, pkt. 3). Kwestia tymczasowości postanowienia arbitra doraźnego o zabezpieczeniu roszczenia została, tytułem przykładu, unormowana w Regulaminie Stałego Sądu Arbitrażowego przy Konfederacji Lewiatan. Zgodnie z § 7 tego Regulaminu postanowienie arbitra doraźnego traci moc, jeżeli arbiter doraźny albo zespół orzekający tak postanowi, postanowienie arbitrażowe nie zostało wszczęte w ciągu 30 dni od dnia wydania postanowienia przez arbitra doraźnego, zespół arbitrażowy nie został ukonstytuowany w ciągu 90 dni od dnia wydania postanowienia przez arbitra doraźnego oraz wraz z wydaniem wyroku końcowego lub postanowienia umarzającego postępowanie.

III. Wykonanie orzeczonego zabezpieczenia

Celem wierzyciela wnioskującego o powołanie arbitra doraźnego jest faktyczne wykonanie zabezpieczenia roszczenia, aby wierzyciel miał pewność uzyskania zaspokojenia majątkowego po rozstrzygnięciu sporu przez trybunał arbitrażowy. Procedura wykonania zabezpieczenia orzeczonego przez sąd państwowy zależy od tego, czy postanowienie o zabezpieczeniu podlega wykonaniu w drodze egzekucji, czy skuteczność jego jest samoistna, a zatem nie nadaje się do wykonania

---

²² A. Szumański, *System...*, s. 416.

w trybie egzekucji²³. Zgodnie z art. 743 § 1 KPC jeżeli postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w drodze egzekucji, sąd nadaje postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia klauzulę wykonalności z urzędu. Takie rozwiązanie pozwala na błyskawiczną realizację uprawnienia nadanego stronie przez sąd powszechny. Natomiast odmiennie sytuacja kształtuje się w stosunku do wykonania orzeczonego przez arbitra doraźnego zabezpieczenia roszczenia w postępowaniu prowadzonym przed sądem polubownym. Jak stanowi art. 1181 § 3 KPC, postanowienie sądu polubownego o zastosowaniu tymczasowego środka zabezpieczającego podlega wykonaniu po nadaniu mu klauzuli wykonalności przez sąd państwowy. Sąd polubowny nie jest więc uprawniony do nadania klauzuli wykonalności swojemu postanowieniu o zabezpieczeniu nadającemu się do wykonania w trybie egzekucji²⁴. Nadanie tej klauzuli nastąpi więc przez sąd państwowy na wniosek strony sporu. Art. 1181 § 3 KPC czyni również odesłanie do 1214 § 2 KPC nakazując odpowiednie jego stosowanie. Przepis ten statuuje, iż sąd powszechny stwierdza wykonalność wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej, nadających się do wykonania w drodze egzekucji, nadając im klauzulę wykonalności. Oznacza to, że dopiero po stwierdzeniu wykonalności przez sąd powszechny, postanowienie w sprawie zabezpieczenia roszczenia przez arbitra doraźnego staje się tytułem wykonawczym. Należy zastanowić się nad konsekwencjami takiego uregulowania kwestii wykonalności orzeczonego zabezpieczenia dla praktyki funkcjonowania instytucji arbitra doraźnego. Celem strony postępowania polubownego dążącej do uzyskania zabezpieczenia roszczenia jest faktyczne zabezpieczenie swoich interesów. Faktyczne udzielenie zabezpieczenia jest możliwe, szczególnie zabezpieczenia nadającego się do wykonania w trybie egzekucji, dopiero po uzyskaniu przez uprawnionego tytułu wykonawczego²⁵. Wystąpienie przez stronę z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności i rozpatrzenie tego wniosku przez sąd powszechny jest procesem rozciągniętym w czasie. Istotą instytucji arbitra doraźnego jest natomiast natychmiastowe działanie. Strona sporu wnioskuje o powołanie arbitra doraźnego, ponieważ nie jest dla niej wskazane czekanie na ukonstytuowanie się trybunału arbitrażowego. Pośpiech wymagany jest również celem uniknięcia sytuacji, w której dłużnik będzie próbował uniemożliwić lub utrudnić zaspokojenie wierzyciela po rozstrzygnięciu sporu. Następną cechą odróżniającą postępowanie arbitrażowe od postępowania przed sądami powszechnymi jest szybkość wydawania

²³ P. Pogonowski, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2007, s. 85.

²⁴ W. Głodowski, *Zabezpieczenie roszczeń dochodzonych przed sądem polubownym*, *Kwartalnik ADR*, Nr 1(5)/2009, s. 106.

²⁵ Zob. art. 730 § 2 KPC

rozstrzygnięć. Strony często decydują się na oddanie sporu pod kognicję sądu polubownego celem uniknięcia zbędnych opóźnień. Dlatego unikanie skostnienia i nadmiernej komplikacji procedur w arbitrażu handlowym stanowi o istocie tego postępowania. Z tego powodu należy wrażyć obawę czy wymóg złożenia wniosku do sądu powszechnego o nadanie klauzuli wykonalności postanowieniu arbitra doraźnego o zabezpieczeniu roszczenia, nie spowoduje, iż instytucja ta będzie miała małe znaczenie dla polskiej praktyki arbitrażowej. W świetle dotychczasowej praktyki strony sporu poddanego kognicji sądów arbitrażowych preferują w znacznej mierze udzielanie zabezpieczenia ich roszczeń przez sąd powszechny, zgodnie z art. 743 § 1 KPC²⁶. Jest to spowodowane faktem, że długotrwałość procedury związanej z nadaniem tytułu wykonawczego dla postanowienia o zabezpieczenie czyni instytucję arbitra doraźnego praktycznie mało funkcjonalną i nieefektywną.

Podsumowanie

Podsumowując, instytucja arbitra doraźnego jest nowoczesną konstrukcją prawa arbitrażowego, która w swoim założeniu powinna umożliwiać niezwłoczne rozpoznanie wniosku o zabezpieczenie roszczenia jeszcze przed ukonstytuowaniem się trybunału arbitrażowego. W ostatnich latach można zaobserwować gwałtowny rozwój instytucji *emergency arbitrator* poprzez normowanie jej w regulaminach większości renomowanych stałych sądów arbitrażowych. Instytucja arbitra doraźnego jest niewątpliwie przydatna, ponieważ umożliwia stronie postępowania zabezpieczenie roszczeń objętych sporem, z których wierzyciel będzie mógł w przyszłości, po wydaniu wyroku, uzyskać zaspokojenie. Jednakże, analizując funkcjonowanie każdej instytucji prawnej należy zwrócić uwagę na jej walor praktyczny oraz czy stosowanie danej instytucji prawnej czyni zadość *ratio legis* jej powstania.

Dokonując analizy instytucji arbitra doraźnego należy dostrzec dwa elementy, które przeczą jej efektywności. Po pierwsze, jest to wymóg nadania klauzuli wykonalności przez sąd powszechny dla postanowienia sądu polubownego o zastosowaniu tymczasowego środka zabezpieczającego. Takie uregulowanie wymagające złożenia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności do sądu powszechnego powoduje znaczne wydłużenie uzyskania zabezpieczenia przez stronę. W konsekwencji dla strony, której zależy na pilnym rozstrzygnięciu

---

²⁶ A. Szumański, *System...*, s. 416.

kwestii zabezpieczenia, będzie bardziej opłacalne zwrócić się o zabezpieczenie roszczenia do sądu powszechnego, na podstawie art. 730 § 1 KPC. Po drugie, instytucja arbitra doraźnego może być mniej efektywna poprzez istnienie zakazu działania *ex parte*, czyli działania na wniosek jednej ze stron bez powiadomienia drugiej. Prowadzenie postępowania przed sądem arbitrażowym wymaga zawiadomienia drugiej strony o powołaniu arbitra doraźnego. Taki obowiązek wynika zarówno z art. 1189 § 3 KPC nakazującym, aby wszelkie pisma składane przez stronę sądowi arbitrażowemu były składane drugiej stronie oraz z art. 1183 KPC, który statuuje zasadę równego traktowania stron i zagwarantowania prawa do wysłuchania. Powzięcie wiadomości przez stronę będącą potencjalnym dłużnikiem o możliwym dokonaniu zabezpieczenia roszczenia, może spowodować podjęcie próby wyzbycia się majątku przez dłużnika. Wystąpienie z wnioskiem o zabezpieczenie do sądu powszechnego gwarantuje natomiast element tzw. działania zaskoczenia, ponieważ regułą jest rozpoznanie wniosku o zabezpieczenie na posiedzeniu niejawnym²⁷.

Niemniej jednak, instytucja arbitra doraźnego jest próbą unowocześnienia systemu arbitrażowego i stanowi o dążeniu do kompleksowości regulacji procesowej w postępowaniu polubownym prowadzonym przed stałymi sądami arbitrażowymi. Regulacja takiego aspektu jest procesem złożonym i najprawdopodobniej pewne przeszkody natury funkcjonalnej będą w drodze ewolucji tej instytucji prawnej niwelowane. Jednak w obecnym kształcie instytucja arbitra doraźnego posiada małe znaczenie praktyczne w polskim systemie prawnym. Aktualnie wymiar użyteczny może mieć jedynie w reżimie prawnym, w którym właściwe prawo arbitrażowe nakazuje w pierwszej kolejności żądanie udzielenia zabezpieczenia przez sąd polubowny, gdy strony dokonały zapisu na ten sąd oraz jeżeli strony chcą uniknąć interwencji sądu powszechnego właściwego dla jednej ze stron sporu²⁸.

Bibliografia

Akty prawne

Regulamin Arbitrażowy ICC, International Chamber of Commerce, 2017 Arbitration Rules and 2014 Mediation Rules (Polish version),

---

²⁷ Art. 735 § 1 KPC.

²⁸ A. Szumański, *System...*, s.416.

Regulamin Sądu Arbitrażowego przy Konfederacji Lewiatan, Regulamin z 1 marca 2012 r. ze zmianami obowiązującymi od dnia 23 marca 2015 r. Oraz od dnia 8 maja 2017 r.,

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U.2018.0.155),
UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985 with amendments as adopted in 2006,

Literatura

Aslanowicz M., *Pozycja prawna arbitra w arbitrażu handlowym*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2015,

Cichomska M., *Zabezpieczenie roszczeń dochodzonych przed sądem polubownym, Arbitraż i Mediacja*, http://g4.gazetaprawna.pl/p/_wspolne/pliki/2358000/2358821-sad-arbitrazowy-v6.pdf, [dostęp: 30.11.2015],

Ereciński T., (red.), *Kodeks Postępowania Cywilnego Komentarz, Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2017,

Ereciński T., Weitz K., *Sąd arbitrażowy*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2008,

Głodowski W., *Zabezpieczenie roszczeń dochodzonych przed sądem polubownym*, Kwartalnik ADR, Nr 1(5)/2009,

Jurcewicz W., *Szczególne tryby postępowania mające na celu zapewnienie szybkości postępowania arbitrażowego*, [w:] *Arbitraż i mediacja Księga jubileuszowa dedykowana doktorowi Andrzejowi Tynelowi, Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej*, Warszawa 2012,

Słownik języka polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/dorazny;2453550.html>,

Szumański A., (red.), *System Prawa Handlowego, Arbitraż Handlowy*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2015,

Pogonowski P., *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2007,

Żmij G., *Środki tymczasowe i zabezpieczające w międzynarodowym arbitrażu handlowym*, (red.) Ogiegło L., Popiołek W., Szpunar M., *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, Wydawnictwo Zakamycze, Kraków 2005.

Streszczenie

Celem poniższego opracowania jest analiza funkcjonowania instytucji arbitra doraźnego na tle rozwiązań przewidzianych przez postępowanie zabezpieczające prowadzone przed sądem powszechnym. W odpowiedzi na dążenia stałych sądów arbitrażowych do coraz szerzej zakrojonej kompleksowości regulacji, została stworzona instytucja prawna, która

pozwała dokonać zabezpieczenia roszczenia przez arbitra doraźnego w postępowaniu polubownym jeszcze przed ukonstytuowaniem się trybunału arbitrażowego. Zostanie omówiony charakter prawny instytucji arbitra doraźnego, a zatem źródło jego kompetencji, sposób powoływania, tymczasowość postanowienia, doraźny charakter oraz ratio legis tej instytucji prawnej. Zostanie również wskazana problematyka wymogu nadania klauzuli wykonalności w postępowaniu prowadzonym przed sądem powszechnym postanowieniu arbitra doraźnego o udzieleniu zabezpieczenia roszczenia w postępowaniu arbitrażowym. Takie rozwiązanie wpływa znacząco na wydłużenie procesu uzyskania faktycznego zabezpieczenia roszczenia oraz zmniejsza wymiar praktyczny funkcjonowania instytucji arbitra doraźnego.

SŁOWA KLUCZOWE: arbiter doraźny, zabezpieczenie roszczeń, postępowanie arbitrażowe, postępowanie o udzielenie zabezpieczenia przed sądem powszechnym

Summary

The aim of this paper is to analyze the functioning of the legal institution of an emergency arbitrator compared with the proceedings to secure the claim in a court of law. There is a tendency in the biggest arbitration centers to make the regulations of arbitration proceedings more complex and detailed. That is why, the legal institution called an emergency arbitrator was created. It enables to secure the claim in the arbitration proceedings before the arbitration tribunal is appointed. The legal character of an emergency arbitrator will be examined, i.e.: the source of competence, the appointment procedure, the temporariness of the resolution of an emergency arbitrator, the temporary nature of this legal institution and the prohibition of an ex parte action (without a notice to the responding party). The problematic of the requirement of obtaining a court enforcement clause to the decision made by an emergency arbitrator will be discussed. It makes the process of the proceedings for granting security much longer. That is why, the legal institution of an emergency arbitrator is less practical in Polish jurisdiction and parties choose the proceedings for granting security in a court of law more often than an emergency arbitrator.

KEY WORDS: emergency arbitrator, security of the claim, arbitration proceedings, proceedings for granting security in a court of law

Autor

Joanna Szumańska – studentka prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.